

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sifre Kodesh

‘im targumim u-ve’urim mi-meḥabrim shonim

Sefer Be-reshit

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 596 [1836 oder 1837]

יח ט

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8807

אונד אללע פֿישע דעם מעע-
רעם וינד אין אייערע געוואלט
געגעבען. (ג) וואָס זיך בעוועגט,
אונד לעבענדיג איזט, זאלל
אייער זיין צום עססען, וויא
גרינע קרייטער האבע איך
איך אללעם געגעבען; (ד) יע-
דאך פֿלייש, וואָרין דאָזטיגע-
רישע לעבען, געהמליך דאָז
בלוט איזט, זאללט איהר
ניכט עססען. (ה) איך ווער-
דע איך אייער בלוט, וואָראָן
אייער לעבען הענגט, פֿאַר-

האדמה ובכל־דגי הים בידכם
נחנו: (ג) כל־רמש אשר הוא־חי
לכם יהיה לאכלה בירק עשב
נתתי לכם את־כל: (ד) אֶדְבָשׁוּ
בנפשוֹ דמו לא תאכלו: (ה) וְאֶדְ
אֶת־דמכם לנפשותיכם אדרש
מִיד כָּר־חַיָּה אֶדְרֶשׁוּ וּמִיד

האדם

דערן, פֿאַן דער האַנד אללעם לעבענדיגען ווילל איך עם פֿאַרדערן, אונד פֿאַן דער האַנד

ר ש י

חרגום אונקלוס

מוראנס על החיות כל זמן שאתם חיים:
(ג) לכם יהיה לאכלה. שלא הרשיתי
לאדם הראשון בשר אלא ירק עשב ולבס
כירק עשב שהפירתי לאדם הראשון נחתי
לכם את כל: (ד) בשר בנפשו. אשר להם
אבר מן החי כלומר כל זמן שנפשו בו לא
תאכלו הבשר: בנפשו דמו. בעוד נפשו
בו: בשר בנפשו לא תאכלו. הרי אבר מן
החי. ואף דמו לא תאכלו הרי דם מן
החי: (ה) ואך את דמכם. אע"פ שהפירתי לכם
עלמו: לנפשותיכם. אף החונק עלמו אע"פ שלא ילא ממנו דם: מיד כל חיה. לפי שמתאו דור המנוח
והופקרו

אֶרְעָא וּבְכָל נוגי יפא בידכון יהון מסירין:
( ) כָּל רִחְשָׂא דִי הוּא חַי לְכוֹן יְהִי לְמִיכָל
בִּירוּק עֶשְׂבָּא יְהִיבִיח לְכוֹן יח פּוּלָא: (ד) בָּרַם
בְּשָׂרָא בְּנַפְשֵׁיהּ דְּמִיהּ לֹא תִיכְלוּן: (ה) וּבָרַם
יח דְּמִכוֹן לְנַפְשָׁתִיכוֹן אֶתְבַּע מִיד כָּל חַיָּה
איחבועיניה

כס נטילת נשמה בנהמה את דמכם אדרש השופך דם
עלמו: לנפשותיכם. אף החונק עלמו אע"פ שלא ילא ממנו דם: מיד כל חיה. לפי שמתאו דור המנוח
והופקרו

ב א ו ר

חרמש האדמה, הטעם על האדמה, או תהיה האדמה פועלת: (ג) כל רמש אשר הוא חי,
ירמוח לנהמה ולחיה ולעוף וגם לדגי הים כי כלם נקראים רמש נדכתיב כל נפש החיה הרמשת אשר
שרנו המים (בראשית א' כ"א), (הרמז"ן, והראב"ע): לכם יהי לאכלה, שלא הרשיתי לאדם
הראשון בשר אלא ירק עשב, ולכם בירק עשב שהפירתי לאדם הראשון נחתי לכם את כל:
בירק, בא על שני משקלים פֿעל וּפֿעל כמו כגון הִרְבֵּק (דברים י"א י'), כמו עִשָּׂן וְעִשָּׂן, בְּעִשָּׂן
הכנסן (שמות י"ט י"ח), אבל לדעת הרד"ק בשרשים שרש ירק יהי' יִרְק תאר לעשב שהוא מאכל
אדם, ועב"ז אמר שיש לירק ב' משקלים כי נמצא יִרְק דשא (ישעי' ל"ז כ"ז) כי משקל פֿעל
לא ישתנה בסמיכות: (ד) אך בשר בנפשו דמו, ענינו אך בשר עם נפשו שהוא דמו לא תאכלו
ור"ל בעוד נפשו בו שהוא עדיין חי: (ה) ואך את דמכם לנפשותיכם, ר"ל שפיכת דם שהנפש
חלוייה

ה מ ע ר

(ה) מיד כל חיה, לדעתי הכוונה כי בטבע נפש החיה שמתה חק לכל ירעו ולא ישחיתו
לדגי מים, האריה לא יטרוף אריה ונמר כל יזיק לומר, ויען קבעתי זאת לטבע
בסחיות, לכן מידכם (בעלי רכון ובחירה) אדרוש את נפש האדם, וגם לדעת חז"ל שפירשו
ואך את דמכם על המאכל עלמו לדעת יולדק זה כי אין בכל החיות אשר ישפך את דם עלמו.

הָאָדָם מִיַּד אִישׁ אָחִיו אֲדָרְשָׁתָהּ
 נֶפֶשׁ הָאָדָם: (ו) שִׁפְךָ דָּם הָאָדָם
 בְּאָדָם דָּמוֹ יִשְׁפָךְ כִּי בְצַלֵּם
 אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת־הָאָדָם: (ז) וְאַתֶּם
 פָּרוּ וּרְבוּ שָׂרְצוּ בָאָרֶץ וּרְבוּ
 בָּהּ: ס חמישי (ח) וַיֹּאמֶר
 אֱלֹהִים אֶל־נֹחַ וְאֶל־בְּנָיו אִתּוֹ

דעם מענשען ווילל איך דאן
 לעבען איינעם מענשען, פֿאַן
 דער האַנד איינעם יעדען ברוי=
 דערס דעסועלבען פֿאַרדערן.
 (ו) ווער מענשענבלוט פֿער=
 גיעסט, דעססען בלוט זאָלל
 דורך מענשען ווערדער פֿער=
 גאַססען ווערדען, דען אים
 עבענבילדע גאַטטעס האַט ער
 דען מענשען געמאַכט. (ז) איהר
 זאָבער וויד פֿרוכטבאַר, אינד
 מעהרט אייך, פֿפֿלאַנצט אייך
 אויף דער ערדע פֿאַרט, אונד

לאמר

ווערדעט איממער מעהר אויף דערזעלבען. (ח) גאַטט שפּראַך צו נח אונד צו זיינען זאָהנען

וויא

תרגום אונקלוס

ר ש י

אַחְבֵּיעִינִיה וּמִיד אֲנִישָׁא מִיד גִּבֵּר דִּישׁוּד
 ית דְּמָא דְּאַחוּהִי אַחְבֵּעַ ית־נַפְשָׁא דְּאַנְשָׁא:
 (ו) דִּישׁוּד דְּמָא דְּאַנְשָׁא בְּסִהְדִין עַל מִימַר
 דִּינִיָּא דִּמִּיָּה יתְשַׁד אַרִי בְּצַלֵּם אֱלֹהִין עֶבֶד
 ית אֲנִישָׁא: (ז) וְאַתֶּיךָן פּוֹשׁוּ וּסְגוּ אִיתִילִידוּ
 בְּאַרְעָא וּסְגוּ בָּהּ: (ח) וַאֲמַר יי לְנֹחַ וּלְבָנָוְהִי
 עמיה

והוסקרו למאכל חיות רעות לשלוח בהן
 שנאמר נמשל כנהמות נדמו (תהלי' מ"ט)
 לפיכך הולך להזהיר עליהן את החיות:
 ומיד האדם. מיד ההורג צמוד ואין
 עדי' אני אדרוש: מיד איש אחיו. שה' א'
 אובד לו כאח והרגו זוגג אני אדרוש אם
 לא יגלה ויבקש על עינו לימחל שאף
 השוגג לריך כפרה ואם אין עדי' לחייבו
 גלות והוא אינו נכנע הקנ"ה דורש ממנו.
 כמו שדרשו רבותינו והאלהים אלה לידו
 צמסכ' מכות הקנ"ה מזמנן לפונדק אחד
 וכו': (ו) נאדם דמו ישפך. אם יש עדי' המיתוהו אחס למה כי נללס אלהים וגו': עשה
 את האדם. וזה מקרא חסר עשה העושה את האדם וכן הרבה במקרא: (ז) ואתם פרו
 ורבו. לפי פשוטו הראשונה לנרבה וכאן לזווי ולפי מדרשו להקיש מי שאינו עומק בפריה ורביה לשופך
 דמים

ב א ו ר

תלויה בו והלמ"ד במקום של, ומיבור הפסוקים האלו הוא כך לפי שהחיר למעלה בעלי החיים
 לאכילה (מה שלא הותר מקודם) הזהירם שלא יאכלום בעודם חיים רק שימיתים תחלה, ואז"ו
 אמר אף שהחירתי לכם להמית נעל מי ללרנכם לא החירתי לכם שפינת דם האדם גם לא נתתי
 רשות לכל חיה לשפוך דמכם ור"ל שהחיות מותרות לכם ולא אהם להם ולזה החזיל אלו ב'
 הפסוקים במלת אך: (ו) באדם דמו ישפך, ע"י האדם שיטטוהו במשכט מות: (ז) שרצו,
 ענין השרילה הוא רוב ההולדה כמו השרלים שהם לרוב וכן ובני ישראל פרו וישרכו (שמות
 א' ז'), וכחב ר' אלי' נחור בנימוקיו לס' השרשים בשרש שרן כי יש מהם יולאים ויש מהם
 עומדים והיולאים הם לשון חולדה והעומדים הם לשון ריחוש וכן אונקלוס יתרגם פעם לשון
 ריחוש ופעם לשון לידה, וכן תרגם המתרגם האשכנזי כעס בלשון (רעגן) שהוא הריחוש,
 ופעם בלשון (פֿאַרטפֿאַונלען) שהוא ההולדה: (ח) ויאכר אלהים אל נח ואל בניו, על יד

ה מ ע ר

(ו) כי בצלם, כלומר אל תחוסו על רוחם לאמר תחת אלהים אנו אם אין בידנו להחיות איש
 גם אין רחוי לנו לשפוך דמו לא כן הוא כי נללס אלהים עשה את האדם, והורשה לו לעשות

לֵאמֹר: (ט) וְאֲנִי הִנְנִי מְקִים אֶת־
 בְּרִיתִי אִתְּכֶם וְאֶת־זִרְעֵכֶם
 אֲחֲרֵיכֶם: (י) וְאֶת כָּל־נַפְשׁ הַחַיָּה
 אֲשֶׁר אִתְּכֶם בְּעוֹף בְּהֵמָה
 וּבְכָל־חַיַּת הָאָרֶץ אִתְּכֶם מִכָּל
 יִצְאֵי הַתְּבָה לְכָל חַיַּת הָאָרֶץ:
 (יא) וְהִקְמַתִי אֶת־בְּרִיתִי אִתְּכֶם
 וְלֹא־יִכָּרֵת כָּל־בֶּשֶׂר עוֹד מִמִּי
 הַמָּבּוּל וְלֹא־יִהְיֶה עוֹד מָבּוּל
 לְשִׁחַת הָאָרֶץ: (יב) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים
 זֹאת אֹת־הַבְּרִית אֲשֶׁר־אֲנִי נֹתֵן

וויא פֿאַלגעט: (ט) מיינערזייטס
 ערריכטע איך איינען בונד מיט
 אייך, מיט אייערעם זאמען
 נאך אייך, (י) מיט אַללער לע־
 בענדיגען זעעלע, דיא בייא
 אייך וואר, מיט געפֿליענעל,
 פֿיעה אונד אַללען טהיערען
 דעם לאַנדעס, דיא בייא אייך
 ווארען, זא פֿיעל איהרער אויס
 דער אַרבעגינגען, אן אַללער־
 ליא טהיער דעם לאַנדעס;
 (יא) איך ווילל נעמליך מיינען
 בונד מיט אייך דאָהין ערריכ־
 טען, דאָס ניכט מעהר אַללעם
 פֿלייש דורך דאָז געוועססער
 דער זינדפֿלוטה פֿערטילגט
 ווערדע, אונד איבערהויפט
 קיינע זינדפֿלוטה מעהר זייא,
 דיא ערדע צו פֿערדערבען.
 (יב) גאָטט שפראך פֿערנער:

(יב) גאָטט שפראך פֿערנער: דיעועם געבע איך אייך צום ציינען דעם בונדעם צווישען

מִר

תרגום אונקלוס

עֲמִיָּה לְמִימָר: (ט) וְאֲנָא הָא אֲנָא מְקִים יִח
 קִימִי עֲמִכּוֹן וְעִם בְּנִיכּוֹן בְּחִרִיכּוֹן: (י) וְעִם
 כָּל נַפְשָׁא חַיָּתָא דִּי עֲמִכּוֹן בְּעוֹפָא בְּבַעֲרָא
 וּבְכָל חַיַּת אַרְעָא דִּי עֲמִכּוֹן מִכָּל גַּפְקִי חַיִּיבּוּתָא
 לְכָל חַיַּת אַרְעָא: (יא) וְאֲקִים יִח קִימִי
 עֲמִכּוֹן וְלֹא יִשְׁתַּיְצִי כָּל בְּשָׂרָא עוֹד מִמִּי
 טוּפְנָא וְלֹא יִהְיֶה עוֹד טוּפְנָא לְחַבְלָא אַרְעָא:
 (יב) וַאֲמַר יִי דָא אֵת קִיִּים דִּי אֲנָא יִהַב בִּין

דמים: (ט) ואני הנני. מסכים אני
 עמך שהיה נח דואג לעסוק בפריה ורבי'
 עד שהבטיחו הקב"ה שלא לשחת העולם
 עוד וכן עשה. ובאחרונה אמר לו הנני
 מסכים לעשות קיום וחזוק ברית להבטחתי
 וזמן לך אות: (י) חית הארץ אתכם.
 הם המתהלכים עם הנריות: מכל יולאי
 החיבה. להביא שקלים ורמזים: חית
 הארץ. להביא המזיקין שאינן בכלל החיה
 אשר אתכם שאין הלוכין עם הנריות:
 (יא) והקמתי. אעשה קיום לבריתי ומהו
 קיומו את הקמת כמו שמסיים והולך:
 לדרת

ר ש י

ב א ו ר

אביהם כי בניו לא היו נביאים ולא הגיע חס למעלת הנבואה, וכן ויוסף ה' דבר אל אחז לאמר
 (ישעי' ז' י'), וכן ויאמר ה' אל משה ואל אהרן, כדברי רבותינו אל משה אמר שיאמר לאהרן
 וכן פירש בסוף ויאמר אלהים אל נח. (הרמב"ן): (ט) ואח זרעכם, עם זרעכם: (י) בעוף
 בבהמת, ענינו כאשר כתבו למעלה כמו מעוף עד בהמה עד כל חית הארץ: ובכל חית הארץ
 אתכם, אשר אתכם ונכפל לתוספת באור: (יב) ואח אות הברית, אות הוא לשון זכר כמו

ה מ ע ר

משפט בארץ ולנער רשעים מאנו כי אלהים נשמים והוא בארץ הולך נכחו. (יב) אות הברית,

תרגום אשכנזי פה

מיר אונד איך אונד אללעם
לעבענדיגען טהיערע, דאז
בייא איך וואר, אויף עויגע
צייטען. (יג) מיינען באַנען האַ=
בע איך אין דיא וואַלקען גע=
זעטצט; דיעזער זאָלל צום

ביני וביניכם ובין כל נפש חיה
אשר אתכם לדרת עולם:
(יג) אַתְּ הַשְׁתִּי נְתַתִּי בְעֵנֶן וְהִיתָה

לאוח

צ"י

ר ש י

תרגום אונקלוס

(יב) לדרת עולם. נכתב חסר שיש דורו'
שלא הולכו לאות לפי שלדיקים גמורי'
היו כמו דורו של מוקיהו מלך יהודה
ודורו

מִימְרֵי וּבִינֵיכֶם וּבֵין כָּל נַפְשָׁא חַיָּתָא דִּי
עֵצִיבֹן לְדַרְי עֲלָמָא: (יג) ית קשתי יהבית
בעננא

ב א ו ר

האות הזה (שמות ח' י"ט), ואולם תיבת זאת נכאן היא נושא המאמר, מוסב אל מה שלמטה
את קשתי נתתי וגו' והרי הוא כאלו נכתב זאת הוא אות הנבית וכן בלשון נקבה כדרכו בכל
מקום בהעדר הוראת המין (דיעזעס זייה דחז לייכען): (יג) אח קשתי נחתי בענן, בענין
אות הקשת נבוכו בו רבים כי עיניו הרואות שהוא דבר טבעי כי יתילד מלהט השמש באויר
הלח, וגם אם יושם כלי מים לפני השמש יראה אזורי הכלי כמראה הקשת, והנה
הראב"ע כתב כמתנבא שה' חזק אור השמש אחר המבול מה שלא היה קודם זה, ולכן לא היה
כח בלהט ההוא להראות הקשת, והער דון יצחק אברבנאל כתב שמתחלת הנביאה היו האדנים
העולים מן הארץ גסים מאלד לחזק הארץ ודשנותה כנביאה ולרבו העננים ועננים היו העננים
כ"כ עבות וגסות שלא היו יכולים נלווי השמש לעבור בהם עד שלא היה מתרשם מראה הקשת לא
באוויר ולא בענן ומפני זה היו מעותדים להביא מבול לעולם ואמרי הכתוב העננים הקודמים
במבול נתמעטו האדנים ונדקדקו העננים כ"כ עד שנילווי השמש יעברו בהם ומתוך כך מתרשם
הקשת בענן ולא יוכלו עוד להמטיר גשם שוטף על הארץ וזהו אות הנבית, והיומר נעים
ומקביל בכל הפירושים לדעתי הוא מיר' הרמב"ן בזה וז"ל וכאשר נסחכל עוד בלשון הכתוב
בין כן כי אמר את קשתי נתתי בעין ולא אמר אני נותן בעין כאשר אמר זאת אות הנבית
אשר אני נותן ומלת קשתי תורה שהיתה לו הקשת תחלה, ולכן נפרש הכתוב הקשת אשר נתתי
בענן מיום הנביאה תהי' מן היום הזה והלאה לאות ברית ביני וביניכם שכל זמן שאראה אזכור
כי ברית שלום ביני וביניכם, ואם תנקש מה טעם בקשת להיות אות הנה הוא כטעם עד הנל
הזה ועדה המלכה (בראשית ל"א נ"ב), וכן כי את שבע כנשת תקח מידי בעבור תהי' לי לעדה (שם
כ"א ל'), כי כל הדבר הנראה שיושם לפני שנים להזכירם ענין נדור ביניהם יקרא אות, וכל הסכמה
ברית, וכן במילה אשר והיה לאות ברית ביני וביניכם (שם י"ז י"א), בעבור ההסכמה שימולו כל זרע
אברהם וכו' ובין שתהיה הקשת עתה בין שהיתה מעולם בטבע, הטעם באות שנה אחד הוא עכ"ל וכן
מתורגם

ה מ ע ר

כתב הרב המבאר אות הוא לשון זכר ובנ"ל ע"ש, הנה בונן חליו נגד הראב"ע שאמר אות זכר
ונקבה, אולם אם גם אין ראיה ממלת זאת שלפנינו בכל זאת דקדקו דברי הראב"ע שהוא שם
משותף שהרי מליו האותיות הגדולות (יהושע כ"ד י"ז) וכן והיה כי תבאנה האותיות האלה (ש"א
י"ז), אף מה שאמר הרב ז"ל וכן בלשון נקבה כדרכו בכל מקום בהעדר הוראת המין ע"כ,
גם זה הכלל אינו כולל, כי בא פעמים בל"ז זה לך האות (שמות ג' י"א) ועוד רבים נמזהו גם על
דבר שלא נודע כלל, ולדעתי יותר טוב הוא לשעת הרב ז"ל לומר כי לפי שהוא נמשך על הקשת
וקשת ל"כ לכן אמר זאת. (יג) אח קשתי, אמר המעמר: כנר הודעתך שלא באתי לבאר
הספורים האלה ע"פ חקי תולדות הטבע כי כנר קדמוני בזה כל המפרשים, והרובה לדרוש
יבוא וידרוש מעל ספריהם, אך כל חפני וישעי הוא להראותך תכלית ותועלת הדברים אשר
שם משה לפני בני ישראל, כי לדעתי כל הספורים הנאים בספר בראשית סובבים והולכים אל
מרכו

צייטען דעם בונדעם דיענען צווישען מיר אונד דער ערדע. (יד) ווען איך איינע וואלקע איבער דיא ערדע פֿיהרע, אונד דיעווער באַנען אים געוועלקע זיכטבאַר ווירר, (טו) האַדענע קע איך אַן דען בונד צווישען מיר אונד איך, אונד אללעם לעבענדיגען. ראַן זעלע אים פֿליישע האט, אונד לאַססע דיא וואַססער ניכט מעהר צור זינדפֿלוטה ווערדען, אללעם פֿלייש צו פֿערדערבען; (טז) דער באַנען זאָלל אַלואַ אים געוועלע קע זיין, אונד איך ווערדע איהן

לְאוֹת בְּרִית בֵּינִי וּבֵין הָאָרֶץ: (יד) וְהָיָה בְּעֲנָנֵי עָנָן עַל־הָאָרֶץ וְנִרְאָתָהּ הַקֶּשֶׁת בְּעָנָן: (טו) וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי אֲשֶׁר בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם וּבֵין כָּל־נֶפֶשׁ חַיָּה בְּכָל־בֶּשֶׂר וְלֹא־יְהִי עוֹד הַמַּיִם לְמַבּוּל לְשִׁחַת כָּל־בֶּשֶׂר: (טז) וְהִיתָה הַקֶּשֶׁת בְּעָנָן וְרָאִיתִיהָ לְזָכַר

ברית

חרגום אונקלוס

בְּעֲנָנָא וְחָהִי לְאַתְּ קִיִּים בֵּין מִימְרֵי וּבֵין אֶרְעָא: (יד) וְיָהִי בְּעֲנַנּוֹתַי עֲנָנָא עַל אֶרְעָא וְחָחֻזִי קֶשֶׁתָא בְּעֲנָנָא: (טו) וְדִכְרִנָּא ית קִיִּמֵי דִי בֵּין מִימְרֵי וּבֵינֵיכוֹן וּבֵין כָּל נֶפְשָׁא חַיָּתָא בְּכָל בִּשְׂרָא וְלֹא יְהוֹן עוֹד מַיָּא לְטוּפְנָא לְחַבְלָא כָּל בִּישְׂרָא: (טז) וְחָהִי קֶשֶׁתָא

ר ש י ודונו של ר"ש בן יוחאי: (יד) בענני ענן. כשתעלה במשנה לפני להביא חשך ואכדון

בעננא

ב א ו ר

מתורגם בל"א (מיינען באַנען האַכע אײך זײן רײח וואַקען געזעלט): (יד) בענני, מקור מבין הכבד עם כנוי מדבר בעדו והוקלה המלה מהדגש, ונראה לי שהיתה זאת כדי שלא יתחברו נ' וו"ו רכופים במנע"א כי הדגשה בדגש חזק תקרא כמו שמים: (טו) ולא יה' עוד המים למבול, בענין שרש היה שם בלשון יחיד על המים שהם לעולם לשון רבים עיין מה שכתבתי בפ' בראשית בכסוף

ה מ ע מ ר

מרבן אחר, והוא להרחיק הדעות הנפסדות מהנלי האלילים אשר נעת ההיא החזיקו גם כל צאי עולם ולירות אבן פנה ליסוד אמונת ישראל ודת משה. והנה אין ספק כי הגויים ההם החפילו דברים אשר לא כן על מהות המראה הנורא בקשת ואופן הווייתו, וכדרכם שמו אותו למשכן אליל, ונודע הוא כי בהנלי יונים הקשת היא אלילה שנקראה בשם (אירוס), ולזה הזכירה התורה איך נתהווה הקשת ומה תכליתה, ומה נדע שאין זו רוח חיים, ומאת ה' היתה בשאר הנבואים, ואם גם נחזיק בדעת הרמב"ן שגם קודם המבול נראתה הקשת, הנה בכל זאת לא היה נכון להזכיר אותה במעשי בראשית כי מלבד שאין באמת בה שום יצירה, לפי שהיא רק נונה מנגד השמש הנה גם לא תפעל בשאר כנף השמים פעולה בארץ לכן אחר מלהזכירו עד כאן. (טו) ולא יהיה, כתב הרב המבאר בענין השרש היה שם בלשון יחיד וכו' ע"ש, וגם הראב"ע אמר ח"ל: מלת יהיה עם המים איננה ראויה כי המים לשון יחיד, וכן ויהי אנשים עב"ל, והוא הכלל הידוע כי בהקדם הפעל לפועל אינו שומר מין ומספר, ובאמת מלינו מים בפעל יחיד גם אם לא יקדם הפעל, מי נדה לא זרק עליו (במדבר י"ג ושם ב').

בְּרִית עוֹלָם בֵּין אֱלֹהִים וּבֵין כָּל-
נֶפֶשׁ חַיָּה בְּכָל-בֶּשֶׂר אֲשֶׁר עַל-
הָאָרֶץ: (י) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל-נָח
זֹאת אֹת-הַבְּרִית אֲשֶׁר הִקְמַתִי
בֵּינִי וּבֵין כָּל-בֶּשֶׂר אֲשֶׁר עַל-
הָאָרֶץ: פ ששי

(יח) וַיְהִי בְּנִי-נֹחַ הַיְצִיאִים מִן-
הַתֶּבֶת שֵׁם וְחָם וַיִּפֶת וְחָם הוּא
אָבִי כְנַעַן: (יט) שְׁלֹשָׁה אֱלֹהֵי בְנֵי-
נֹחַ וּמֵאֵלֶּה נִפְצָה כָּל-הָאָרֶץ:

ויחל

אנועהען, דעס עוויגען בונדעס
צווישען גאטט אונד אללער
לעבענדיגען זעלע אים פלייש,
וועלכעס אויף דער ערדע
איזט, איינגעדענק צו זיין.
(י) גאטט שפראך צונח: דיע=
זעס איזט דאז צייענדעס בונד=
דעס, דען איך ערריכטעט הא=
בע צווישען מיר אונד אללעס
פליישע, דאז אויף דער ער=
דע איזט. (יח) דיא זאָהנע
נח'ס, דיא אויס דער אַרבע
גיגען, וואָרען: שם, חם אונד
יפת. חם וואָר דער פֿאַטער
כנען'ס. (יט) דיעזעס זינד דרייא
זאָהנע נח'ס, אונד פֿאַן איה=
נען וואָרד דיא גאַנצע ערדע
בע=

ר ש י

תרגום אונקלוס

בעננא וַאֲחֻזְיָנָה לְדוּכְרוֹן קַיִים עֲלֵם בֵּין
מִימְרָא דִּי וּבִין כָּל נִפְשָׁא חַיָּתָא בְּכָל בֶּשֶׂרָא
דִּי עַל אַרְעָא: (י) וַאֲמַר יִי לְנֹחַ דָּא אַת
קַיִים דִּי אַקִּימִית בֵּין מִימְרֵי וּבִין כָּל בִּישְׂרָא
דִּי עַל אַרְעָא: (יח) וְהוּוּ בְנֵי נֹחַ דִּי נִפְקוּ
מִן תִּיבּוֹתָא שֵׁם וְחָם וַיִּפֶת וְחָם הוּא אָבוּהִי
דְּכְנַעַן: (יט) חֲלָתָא אֱלִין בְּנֵי נֹחַ וּמֵאֵלִין

איחברו

ואנדין לעולם: (טז) בין אלהים ובין כל
נפש חיה. בין מדת הדין של מעלה
ובניכוס שהיה לו לכחוב בניו ובין כל נפש
חיה. אלא זהו מדרשו בשמאל מדת הדין
לקטרג עליבם לחייב אהבם אני רואה
את האות וזוכר: (יז) זאת אות הבְּרִית.
הראבו הקשת ואמ' לו הכי האות שאמרתי:
(יח) וחם הוא אני כנען. למה הולך
לומר כאן לפי שהפרשה עסוקה ונראה
בשכרותו של נח שקלקל בה חם ועל ידו
נחקלל כנען ועדיין לא כתב תולדות חם
ולא ידענו שבנען בנו לפיכך הולך לומר
כאן

ב א ו ר

בפסוק יהי מארת (שם א' י"ד): (טז) בין אלהים, ראוי לומר בניו כי אלהים הוא המדבר אך
הוא מלכות לשון המקרא כמו ואל משה אמר עלה אל ה' (שמות כ"ד א') ולא אמר עלה
אלהי ודומיהם רבים: (יז) זאח אות הברית אשר הקמתי, נראה שמלת הקימותי מורית
על הברית ורלה לומר זה האות של הקשת הוא אות על הברית שהקימותי וכן מתורגם
בלשון אשכנז עם שהטעם אינו מסכים לזה, כי אות מוקף לברית, והיה טעמו בזה לפי
שמלת אות סמוכה לברית בסמיכות ענין אות של הברית, והראש"ע כתב זאת הברית שאמרתי
לך וזו השנועה שהקימותי עכ"ל והטעם אינו מסכים גם לפירושו כי הי' ראוי להיות מלת הברית
נטעם מפסיק יותר ממלת הקימותי: (יח) וחם הוא אבי כנען, הקדים להודיע זאת בעבור
שספר אח"כ שחקלל כנען בעבורו: (יט) נפצה, פעל עומד ושאו נפץ, והוא לשון פיזור,
זכר

בעועטצט . (כ) נח בויעטע דאז
ערדרייך , אונד וואר דער ער-
שטע , דער איינען וויינבערג
פּפּלאַנצטע . (כא) אלס ער פּאָן
דעם וויינע טראַנק , וואַרד ער
בעטרונקען , אונד דעקטע זיך
אויף אין זיינעם צעלטע .
(כב) חם , דער פּאָטער כנען'ס ,
זאָה דיא שאַם זיינעם פּאָ-
טערס , אונד זאָנטע עם זיינען
ביידען ברידערן דרויסען .

(כ) וַיַּחַל נֹחַ אִישׁ הָאָדָמָה וַיִּטֵּעַ
כַּרְם: (כא) וַיִּשֶׁת מִן־הַיַּיִן וַיִּשְׁכַּר-
וַיַּתְגַּל בַּתּוֹךְ אֱהֵלָה: (כב) וַיִּרְאֶה
אָבִי כַנְעַן אֶת עֲרוֹת אָבִיו וַיִּגַּד
לְשָׁנָיִם אָחָיו בְּחוּץ: (כג) וַיִּקַּח שֵׁם
וַיִּפֹּת אֶת־הַשְּׂמֵלָה וַיִּשְׂימוּ עָלָי-

שכס

(כג) דא נאָהם שם אונד יפּת איין געוואַנד , לעגטען עם אויף איהרע שולטערן , גינ-

גען

תרגום אונקלוס

ר ש י

אִיחְבְּדָרוּ בְּל אַרְעָא: (כ) וְשָׂרֵי נַח גְּבַר פְּלַח
בְּאַרְעָא וַנְצִיב פְּרָמָא: (כא) וְשָׂתִי מִן חֲמָרָא
וְרָוִי וְאִיחְגְּלִי בְּגוּ מִשְׁכַּנְיָה: (כב) וַחֲזָא חָם
אֲבִיהִי דְכַנְעַן יְתַעְרִיחָא דְאֲבוּהִי וַחֲזִי לְתַרְיִן
אֲחוּהִי בְּשׂוּקָא: (כג) וַנְסִיב שֵׁם וַיִּפֹּת יְת-

כאן וחס הוא אבי כנען: (כ) ויחל . עשה
עלמו חולין שהיו לו לעסוק תחלה בנטיעה
אחרת : איש האדמה . אדוני האדמה כמו
איש נעמי (רות א') : ויטע כרם . כשננס
לחינה הכינים עמו זמורות וייחורי תאני:
(כא) אהלה . אהלה כתיב רמז לי' שנעי'
שקראו על סם שומרון שנקראת אהלה
שגלו על עסקי יין שנאמר השותים במזרקי
יין (עמוס ו') : ויתגל . לשון ויתפעל:

כסוחא

(כב) וירא חם אבי כנען . יש מרבותינו אומרים כנען ראה והגיד לאביו לכך הוזכר על הדבר ונתקבל:
וירא את ערות אביו . וי"א סרסו . וי"א רבעו : (כג) ויקח שם ויפּת . אין כתיב ויקחו אלא ויקח לימד

ב א ו ר

ושר פּוֹן ג"כ מענינו , וענינו נפלו כל אנשי הארץ: (כ) ויחל , מנין הפעיל מהכפולים ,
והוא מלשון תחלה : איש האדמה , שנתן לבו לעבוד את האדמה לזרוע ולנטוע צעבור מלאו
הארץ שמה , שכל נדל לדבר יקרא כן , אנשי העיר הם יושביה , ואנשי דוד עבדיו , איש
האלהים המיוחד בעבודתו . (הרמב"ן) : ויטע כרם , כי מתחלה נטעו הגפנים נסרדים לאכול
פריהם לא לעשות יין מהם אך הוא החל לנטוע הגפנים הרבה ביחד כדי לעשות מהם יין ,
כי כרם הוא הרבה גפנים ביחד נטועים שורות שורות , וכן אמרו חז"ל שאינו נקרא כרם רק
כשנטועים בו ב' שורות שתיים נגד שתיים ואחת יולאה זנב : (כא) וישח , ענין ב' שואין שנסוף
החינה עיין בהקדמה : ויחגל , מלשון גלוי מנין התפעל , והראוי ויתגלה ונסלה הה"א ל"פ
בבוא המלה עם ואלו ההפוך , ולפעמים תפול גם בלי וי"ו ההפוך כמו ואל יתעל (ירמ' נ"א
ג'): (כג) ויקח שם ויפּת , עיין בהקדמה מה שכתיב מענין ב' שמות הנשואים על פעל אחד
שלפעמים

ה מ ע מ ר

(כ) ויחל נח , תכלית הספור הזה הוא להגיד לעם ישראל כח לאלפי שם , המה זרע בך מני
חו כי שם אביהם היה הנבחר מבני נח , וחס אבי מצרים וכנען היה נבזה ואיש עון , ובוזה
הושפל גאון מצרים אשר קשנו עלמם להיות ראשית גויים ומבחר הצמים , אכן בכל זאת לא נשא
ה' קללה על כל זרע חס כ"א על כנען לבדו כי האה ארורים לפני ה' , ועליהם נטעו ישראל
לא תחיה כל נשמה , אבל מצרים כבר נאמר עליהם לא תחעב מצרי (דברים כ"ג ח') ואדמת
כוש ופוט היתה רחוקה מעל גבול ישראל ולא היה להם דבר עשהם .

שְׁכֵם שְׁנֵיהֶם וַיִּלְכוּ אַחֲרֵי נְזִית וַיִּכְסּוּ
אֶת עֵרוֹת אֲבִיהֶם וּפְנֵיהֶם
אַחֲרֵי נְזִית וְעֵרוֹת אֲבִיהֶם לֹא רָאוּ:
(כד) וַיִּיקָן גַּח מֵיֵגוֹ וַיִּדַע אֶת אֲשֶׁר-
עָשָׂה לוֹ בְּנֵוֹ הַקָּטָן: (כה) וַיֹּאמֶר

ארור

גען ריקלינגס, אונד בערעק-
טען איהרעס פֿאַטערס שאַם,
איהר געזיכט אַבער וואָר ריק-
ווערטס געקעהרט, וָ דאָס
זיא איהרעס פֿאַטערס שאַם
ניכט זאָהען. (כד) אַלס נח
פֿאַן זיינעם וויינע ערוואַכטע,
ער פֿוהר ער, וואָס איהם זיין
ייגסטער זאָהן געטהאָן,
אונד

אונד

על סם שנתאמן במלכה יותר מיפת לכך
זכו בניו לטלית של זיזית. ויפת זכה
לקבורה לבניו שנאמר אתן לגוג מקום סם
קבר. ומס שזכה את אביו נאמר בזרעו
כן ינהג מלך אשור את שני מזרים ואת
גלות כוש נערים וזקנים ערום ויחף
ומשופי שם וגו' (ישעיה ב'): ופניהם
אחורנית. למה נאמר פעם שנייה ללמד שנקרבו אללו והולכרו להפוך עלמם לכסותו הפכו
פניהם אחורנית: (כד) בנו הקטן. הפסול והנזוי כמו הנה קטן נתתיך בגוים בזוי (ירמיה מ"ט):
ארור

פסותא ושוואנו על כחף תרויהון ואולו מחזרין
וכפיו ית עריחא דאבוהון ואפיהון מחזרין
ועריחא דאבוהון לא חזו: (כד) ואתער נח
מחזריה וידע ית די עבד ליה בריה ועירא:
ואמר

ב א ו ר

אלפעמים יבא הפעל בלשון יחיד ואז יהי כטעם מושך עצמו ואחר עמו, ולפעמים יבא בלשון
רבים, והגנינה תפריד בנייהם: על שכם שניהם, כל אחד סם קלת השמלה על שמו, ופירושו
על אכס של שניהם, ור"ל על אכס של כל א' משניהם, ואין לפרש כי מלת שניהם חוזרת על
וישימו, ור"ל וישימו שניהם על שכם, ומלת שכם מכורדת (כי מלאכה גם במוכרת במשקל
זה כמו שְׁקָם אחד על אחיך (בראשית מ"ח ב'), לעבדו שְׁקָם אחד (לפניה ג' ט'), ובאשר
הניאו הרד"ק במכלול (ד' קטן דף קל"ט ע"ב), במשקל פֿעל, דא"כ ראוי להיות על השכם
או על שכם, גם הי' ראוי להיות שכם בטעם מפסיק ולכן הנכון כמו שפירשתי תחלה, וכן
מתורגם בל"א: אחרנית, הפך הלוך הא"ס כי כל תנועתו לשנים: (כד) בנו הקטן, הראש"ע
פ"י כי בנו הקטן שב על סם הכתוב בפסוק שלפני פניו ור"ל בנו של סם הקטן שהוא כנען
הרביעי שנבניו ולא נזכר בפסוק מה שעשה לו, ועם שהמליכה לא תסבול זאת, עב"ז הואיל
והכתוב לא ייחס לחם בתחלה רק ראית ערות אביו שלא כסה אותה ולא שום מעשה שעשה
וכאן ייחס לו איזה עשה עם כי לא נודע מה היא, בצירוף עוות המשפט הנראה בתחלת
ההקפה לקלל את בנו כנען אביו ולמה בנו הרביעי ולא אחיו הגדולים ממנו, ולכן פ"י שם
לא עשה דבר רק ראה ולא כסה ובנו כנען כשמע זאת עשה מה שעשה ולא גלה זאת הכתוב
ואפשר מפני כבודו של נח, והנה ראינו כמה פעמים שקלר הכתוב ולא גלה עיקר המעשה לסבת
איזה דבר כמו שלא נודע על מה תסוב מליכת למך לנשיו, ויותר מזה מלאנו בחשדן ערי הלויס
בס' יהושע (כ"א ב'ין פסוק ל"ה ו"ו) נחסרו ב' פסוקים שלימים וממטה ראובן וגו' ובד"ה (א' ו' ס"ג
ס"ד) זכתנו, גם בספור מנשה מלך ישראל כפי המסופר ממנו במלכים (ב' כ"א י"ו י"ז), מת
בישעו כי לא נזכר שם שום דבר אפי' ברמז שעשה תשובה, ובס' ד"ה (ב' ל"ג מן פסוק י"ב עד
פסוק כ') סיפר סם מתשובתו אל ה' ונמכאת תפלה מיוחסת לו ומקובלת ליוני' ולא לו, והנה גם מו"ל
דקדקו מלת עשה ויחסו לו בעבור זה עשיית עון י"א סרסו וי"א רבשו, רק שהס יחסו המעשה
לחם, ונתנו טעם על קללו את כנען לפי שמנעו מלהוליד בן רביעי לשמשהו והוטל על אלו
הגדולים לשמשו יותר, לכן קללו שבו הרביעי ישמש זרעם של אלו, ולא ראה הראש"ע לפרש

פשוטו

אָרוֹר כְּנַעַן עֶבֶד עַבְדִּים יִהְיֶה
לְאֶחָיו: (כו) וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ יְהוָה
אֱלֹהֵי שָׁם וַיְהִי כְנַעַן עֶבֶד לָמוֹ:
(כז) יַפֶּת אֱלֹהִים לַיִּפֶת וַיִּשְׁכֵן

באהלי

(כה) אונד שפראך: פֿערפֿלוֹכט
זיין כנען! איין קנעכט וויא
אללע קנעכטע זיין ער זיינען
ברידערן! (כו) אונד שפראך
ווייטער: געלאַבט זיין דער
עוויגע, גאָטט דעם שם, אינד
כנען זיין איהר קנעכט!
(כז) גאָטט ברייטע יפת אויס,

וואָה

ר ש י

תרגום אונקלוס

(כה) וַאֲמַר לִיט כְּנַעַן עֶבֶד פֶּלַח יִהְיֶה לְאֶחָיו:
(כו) וַאֲמַר בְּרִיךְ יְיָ אֱלֹהֵיהֶּ דְשָׁם וַיְהִי כְנַעַן
עֶבְדָּא לְהוּן: (כז) יַפֶּתִי יְיָ לַיִּפֶת וַיִּשְׁרִי

שכינחיה

(כה) ארוור כנען-אתה גרמת לי שלא אוליד
בן רביעי אתה לשמשני ארוור בך ד' להיות
משמש את זרעם של אלו הגדולים שהוטל
עליהם טורח עבודתי מעתה. ומה ראה
קס שסרסו אמר להם לאזיו אדם הראשון
שני בנים היו לו והרג זה את זה בשביל

ירושת העולם ואבינו יש לו שלשה בנים ועודנו מבקש בן רביעי: (כו) ברוך ה' אלהי שם. שעתיד
לשמור הבטחתו לזרעו לתת להם את ארץ כנען: ויהי. להם כנען למס עובד: (כז) יפת
אלהים ליפת. מתורגם יפתי ירמינו: וישכן באהלי שם. ישרה שכינתו בישראל. ומדרש מכמים
אע"פ

ב א ו ר

פשוטו של מקרא ע"פ הנ"ל כי המה דרך דרש כי מי יודע אם היה מוליד עוד אם לא סרסו,
ואם היה מוליד אפשר היה מליד יותר מאחד, גם למה מעא בנו להבגש בעון אביו, גם
למ"ד רצו למה קלל בנו הרביעי ולא אחיו הגדולים ממנו. לכן סי' הראב"ע כנ"ל, והנה גם
הסופר הקדמון ברוסו הכשדי סיפר שסרסו, והנה הראב"ע את אשר יראה מפשטות המקרא
יגיד כאשר גם חז"ל הנידו הדרשה תדרש ועב"ז אין מקרא יולא מידי פשוטו, ובפרט כי אין
בו לא איסור ולא היחר בדבר הזה, והרמב"ן מפרש כי קס ה' הלעיר שכולם ויפת
הגדול שכולם כאשר כתבנו למעלה בשמו רק שחש שם ראשונה לפי חשיבותו ואחריו קס
שולד אחריו, גם כנען ה' הגדול שבני חס רק אחר שנתקלל להיות עבד עבדים לאחיו
נחש באחרונה, ואפשר שבשעה שאירע המעשה הזה לא היה לחס זרע כ"א כנען בנו ואם
היה מקלל את חס לא יזיק רק לגופו כי בנו שכבר נולד איננו בכללו ואולי לא יוליד עוד
ולא לקח ממנו נקמתו כי מי יודע מה יהיה אחריו על כן קלל הבן שהי' לו ואם יוליד מאה
די שיקולל בנו הבנו וכל זרעו אמו: (כה) עבד עבדים, עבדות חוק ונפלא כמו קדש קדשים
(ויקרא ו' י"ח ו' א'), או ר"ל עבד בשאר העבדים וכן מתורגם בל"א: (כו) עבד למו, למו
הוא לשון רבים כמו להם והוי"ו נוסף כמו תבאמו ותטעמו (שמות ע"ו י"ז), ור"ל לזרע שם
שהם רבים און שזוזר על לאחיו שנספוק הקודם: (כז) יפת, שרש פתה והוא מבנין הפעיל
וראוי להיות פֿתָה ועיין בהקדמה מענין ב' שאין בסוף התיבה, והוא לשון הרחבה כי תרגום
כי ירמינו ה' אלהיך את גבלך (דברים י"ב ב'), ארי יפתי: וישכן באהלי שם, שב על מלת
אלהים ור"ל שאלהים ישרה שכינתו באהלי שם, ולפי דעתי בסדר דבריו כי בגדל קלבו על
קס התחיל לקללו בתחלת דבריו, ואח"כ בך ב' בניו שם ויפת כסדר תולדותם ר"ל תחלה יפת
ואחריו שם, רק קודם שברכס התחיל בשבח הא יתעלה כמו משה רבע"ה קודם שהתחיל לברך את ישראל
החל בשבח השם יתעלה ואמר ה' מסיני בא וגו' (דברים ל"ג ב'), ואמר ברוך ה' אלהי שם לפי
שמורעו ולא העם הנבחר אשר שם ה' נקרא עליהם לכן יחד שמו על שם, והואיל והזכירו אמר ויהי
כנען עבד למו, וגם זאת קללה לחס, ואח"ז התחיל לברך ב' בניו והתחיל לברך יפת הגדול
תחלה

בְּאֵהֱלֵי־שָׁם וַיְהִי כִנְעַן עֶבֶד לְמוֹ:
(כח) וַיְחִי־נֹחַ אַחֲרֵי הַמַּבּוּל שְׁלֹשׁ
מֵאוֹת שָׁנָה וַחֲמִשִּׁים שָׁנָה: (כט) וַיְהִי
כָּל־יְמֵי־נֹחַ תְּשַׁע מֵאוֹת שָׁנָה
וַחֲמִשִּׁים שָׁנָה וַיָּמָת: פ
י (א) וַאֲלֵה תּוֹלְדֹת בְּנֵי־נֹחַ שֵׁם חָם
וַיִּפֹּת וַיּוֹלְדוּ לָהֶם בָּנִים אַחֲרֵי
הַמַּבּוּל: (ב) בְּנֵי יֶפֶת גָּמָר וּמְגוּג

וואהנע אין דען היטטען שם'ס,
 אונד כנען זיין איהר קנעכט.
 (כח) נח לעכטע נאך דער זינד-
 פלוטה דרייא הונדערט פינפ-
 ציג יאהרע. (כט) אלס אללע
 לעבענס יאהרע נח'ס ניין הונד-
 דערט אונד פינפציג ווארען,
 דא שטארב ער.

י (א) דיעזעס איזט דיא גע-
 בורטספאלגע דער קינ-
 דער נח'ס, שם, חם אונד
 יפת; עס ווארדען איהנען
 געמליך קינדער געבארען נאך
 דער זינדפלוטה. (ב) דיא זאך-
 געדעס יפת זינד: גמר, מגוג,

ומדי

תרגום אונקלוס

שְׂכִינְתִּיהָ בְּמִשְׁכְּנֶיהָ דָּשָׁם וַיְהִי כִנְעַן עֶבְדָּא
לְהוֹן: (כח) וַחֲיָא נֹחַ בְּאַחַר טוֹפְנָא תְּלַת מָאָה
וַחֲמִשִּׁין שָׁנִין: (כט) וַהֲוֵה כָּל יוֹמֵי נֹחַ תְּשַׁע
מָאָה וַחֲמִשִּׁין שָׁנִין וַמִּית:
י (א) וַאֲלִין תּוֹלְדֹת בְּנֵי נֹחַ שֵׁם חָם וַיִּפֹּת
וַאֲחִילִידוּ לְהוֹן בְּנִין בְּאַחַר טוֹפְנָא: (ב) בְּנֵי יֶפֶת גָּמָר וּמְגוּג וַיּוֹן וַחֲוָבָל

ר ש י
 אע"פ שיפת אלהים ליפת שנה כוז
 שהיה מבני יפת בית שני לא שרתה בו
 שכינה והיכן שרתה במקדש ראשון שנה
 שלמה שהיה מבני שם: ויהי כנען עבד.
 אף משיגלו בני שם ימכרו להם עבדים
 מבני כנען:

ותירס
 ומשך

ב א ו ר

תחלה ואחיו הקטן אחריו וברכס איש איש כברכתו הראוי' לו, ליפת באושר הע"ה שיכתיב
 ה' גבולו, וכן ה' כי רוב המדינות הראשיות מזרעו של יפת הם כי גמר בנו הראשון ממנו
 ילאו אשכנז הגדולה, וריפת שהיא מלכות בריטאניא הגדולה, ותגרמה המיוחס למלכות ישמעאל
 הגדולה והרמנה, וגם בנו השני מגוג כבר נודע גדולתו בס' יחזקאל אשר נבא עליו על גוג שיא
 המדינה ההיא על גודל תקפו וגבורתו עם שלא נדע באמת כעת מדינה ההיא גם מדי בנו
 הנ' מלכו מלכות עכומה לפני' ומשלו על עמים רבים אחר נפילת מלכות בשדי', גם יון שהם הגניק"ן
 שמלכו מימות אלכסנדר הגדול מלכות חזקה כמה מאות שנים, וחבל היא שפניא מלכות תקיפה
 עד היום, ומשך היא מושקוביא"ה הגדולה והרמנה, ותירס לפי דעת רז"ל הוא פרס הנודע
 גדולתה מלפניס, (ועיין להלן דעות אחרות בביאור קלת המדינות האלו), גם בתים שהוא
 מלכות רומי המה הקסרים אשר מעולם מלכו על רוב ארצות האירופ"ע, ואח"כ ברך את שם
 באושר האמתי שיטכון אלהים באהליו: עבד למו, לשם וליפת:

י (ב) בני יפת, החל ממנו כי הוא הבכור ונתן אחריו חם כי רכה לאחר תולדות שם לקרב
 שני הפרשיות בתולדותיו כי יש להאריך בתולדות אברהם. (הרמב"ן): גמר, לדעת
 יוסף בן גוריון היא ארץ לכפת הנקראת (פרחנלע), ואחרים אמרו שהיא הארץ שהיו היונים
 קורין (גלחטע), ואחרים אמרו שהיא (גמוליטען) שבארץ ספרד, ויחסו לגמר אומה אחת חוץ
 מהאומות היוצאים מג' בניו, אולי היו לו עוד בנים שלא ילאו מכל א' עם ויחסו כולם
 לגמר והיא בתלק אירופ"ע: ומגוג, הם הגיט"י או הגודי"ש אשר ארכס נקראת ארץ השיט"י קרוב לקוטב
 הצפוני